

Anna Oczko

Universitatea Jagiellonă
anna.oczko@uj.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0003-2591-3327>

AGLUTINAREA ARTICOLULUI HOTĂRÂT ÎN CARPATISMELE POLONEZE DE ORIGINE ROMÂNĂ

Lexicalization of Definite Article in Polish Carpathian Vocabulary of Romanian Origin

ABSTRACT

The conditions under which the borrowing and diffusion of Carpathian vocabulary of Romanian origin in the mountain dialects of Lesser Poland and the Sub-Carpathian region, as well as the morphological properties of Romanian nouns, seem to favor the phenomenon of agglutination (integration) of a definite article in loanwords. The study of lexemes (common nouns and toponyms) considered by some linguists to be of Romanian origin has led to the conclusion that the agglutination of the Romanian definite article is a sporadic phenomenon in the case of toponyms present in the Polish part of the Western Carpathians (region of Polish dialects). As for the common nouns, none continue the Romanian articulated form, and the endings that can be confused with the masculine definite article are Polish suffixes of Slavic origin.

KEYWORDS: agglutination, lexicalization, Romanian borrowings, definite article, toponymy, Polish dialects

INTRODUCERE

Condițiile în care s-au produs împrumutul și răspândirea carpatismelor de origine română în graiurile montane din Polonia Mică și Subcarpați, precum și caracteristicile morfologice ale substantivelor românești par să fie favorabile fenomenului de aglutinare a articolului hotărât în împrumuturi. Studiile lingvistice consacrate contactelor polono-române doar semnalează problema aglutinării articolului, cu toate că aceasta nu a fost niciodată analizată detaliat. Având în vedere unele convergențe fonetice care intervin în cuvintele din diferite dialecte ale regiunii carpatice, prezint în lucrarea de față o analiză a carpatismelor, considerate, în mod tradițional, în studiile lingvistice drept cuvinte de origine română.

Prezentul studiu are ca punct de plecare un paragraf din opera lui Stanisław Łukasik, *Pologne et Roumanie*, din anul 1938, în care lingvistul a observat fenomenul împrumutului

și al aglutinării articolelor hotărâte. Cercetarea lexemelor (substantive comune și toponime) a permis, pe de o parte, clarificarea incertitudinilor în ceea ce privește moștenirea formelor articulate și etimologia lor, dar și, pe de altă parte, conturarea unei izoglose care marchează zona influențelor directe și a activității păstorești întreprinse de vorbitorii nativi ai dialectelor nordice românești.

FORMAREA ȘI ÎMPRUMUTAREA STRUCTURILOR AGLUTINATE

De obicei, cuvintele străine care pătrund într-o anumită limbă își păstrează forma nearticulată. Totuși, se pot observa împrumuturile care sunt rezultatul procesului de „lexicalizare” (eng. lexicalization), în care se poate regăsi articolul aglutinat (Sorbet 2016: 107), ex.

pol. *eldorado* ‘țară plină de bogății’ < sp. *el dorado* ‘aurit’

eng. *alligator* ‘aligator’ < sp. *el lagarto* ‘șopârlă’

rom. *omidă* ‘larva fluturilor dăunătoare copacilor’ < gr. *ὀμίδης* ‘insectă dăunătoare’

Aglutinarea constă în alipirea strânsă a unei particule, a unui afix sau a unui cuvânt la alt cuvânt pentru obținerea unei formații lexicale cu același sens sau cu un sens diferit (Constantinescu-Dobridor 1998: 19). În limba română, acesta este un fenomen comun: articolul hotărât se aglutinează cu substantive (*omul, casa*), particula -a cu pronumele demonstrativ (aceluia, acestora) etc. Încorporarea articolelor are loc atât în procesul de împrumutare, ex. arabisme în limba spaniolă și portugheză precum *azucar, arroz*, cât și în procesul de derivare internă, ex. franceza din secolul al XII-lea atestă forma cu articolul separat *l'endemain*, iar texte apărute cu un secol mai târziu notează deja forma *lendemain* cu articolul hotărât aglutinat. Demonstrarea acestui fenomen se bazează foarte des pe exemple în care s-a realizat asimilarea articolului (Bochnakowa 1997: 37), cu toate că există și alte tipuri de aglutinare:

a) alipirea prepoziției

pol. *dyżur* gardă < fr. *de jour*

pol. *dewolaj* < fr. *de volaille*

b) contopirea mai multor elemente lexicale sau sintactice (Sorbet 2016: 108), ex.

lotev. *odekolons* < fr. *eau de Cologne*

fr. *vasista* < germ. *Was ist das?*

pol. *milord* < eng. *my lord*

gr. *σαμπρέλα* < fr. *chambre à air*

rom. *abajur*, pol. *abazur* < fr. *abat-jour*

c) analiza falsă a secvenței *articol + substantiv* (Bochankowa 1997: 40), ex.

fr. *abajoue* (a. 1766) < la *bajoue* (a. 1390) ‘buzunare în ambele părți ale gurii în care rozătoare își depozitează hrana’.

CONSOANA *-L-* DIN SUBSTANTIVE COMUNE

Împrumuturile lexicalizate apar, de obicei, datorită contactelor directe între vorbitorii limbilor neînrudite, ceea ce duce la adaptarea fonetică, morfologică și ortografică (Sorbet 2016: 110). Se pare că aceste condiții le îndeplinesc carpatismele care circulă în graiurile montane. Grupurile migratoare ale păstorilor vorbeau limbi din familii diferite: cea slavă – polonă, slovacă, ruteană și cea romanică – română, nici maghiara nu poate fi exclusă. Contactul între păstori sau colonizatori și sătenii autohtoni nu putea să fie decât unul direct.

În cazul carpatismelor de origine română, aspectul de natură morfologică este un interesant obiect de analiză. Limba română este singura din spațiul carpatic care posedă clasa morfologică a articolului. Mai mult, articolul hotărât românesc este enclitic, ex. *zărul, podișorul*, ceea ce ar fi putut constitui circumstanțe favorabile pentru distribuirea cuvintelor cu articol aglutinat.

În limba română, articolul hotărât (definit) nu are niciun sens lexical, nici nu se constituie într-o clasă lexico-gramaticală autonomă. Acesta reprezintă o „unealtă gramaticală” prin care se realizează determinarea și integrarea enunțiativă a grupului nominal în care apare (GBLR 2016: 85). În limba polonă nu există clasa articolelor, iar eventuala determinare (definită sau nedefinită) este redată prin întrebuițarea pronomelor demonstrative (*ten, ta, to*) sau nehotărâte (*jakieś, pewne, niektóre* etc.). Această lipsă nu le permite vorbitorilor graiului polonez să recunoască valoarea funcțională a articolelor românești, mai ales că articolul hotărât este postpus, integrat cu lexemul. Cu toate acestea, printre cuvintele împrumutate nu se pot observa urmele articolelor definite românești.

În ceea ce privește articolul definit la genul feminin singular, acesta nici nu poate fi evidențiat pentru că desinențele genului feminin *-ă, -a, (-e)* au fost reduse în polonă la desinența *-a*, ex. *brânză > bryndza, vătuiе > wetula*. Totodată, această lipsă a distincției dintre sunetele *ă* și *a* românești nu poate ajuta la identificarea formei (articulate sau nearticulate) a etimonului.

Dimpotrivă, în cazul cuvintelor cu articolul hotărât masculin singular *-(u)l*, sau feminin plural *-le*, acestea pot fi ușor confundate cu sufixele poloneze de origine paleoslavă. O serie de sufixe cu consoana *-l-* sunt productive și în cazul carpatismelor. De aceea terminațiile unor cuvinte, chiar dacă coincid cu formele articulate românești, nu pot fi interpretate ca atare.

a) Sufixul *-ula* (psl. *-ul'a, -ula*)

Acesta este atestat în toate limbile slave, formează diminutive și *hipocoristice*, uneori numele feminine de la corespondente masculine (Sławski 1974: 110). Exemplele de mai jos sunt numele proprii ale animalelor de sex feminin. Acestea sunt tipice pentru regiunile montane, indiferent de originea etimonului, ex. *Krasula > ucr. красулі ‘pistreț’, Pistrula*, cf. rom. *pistrui, pistreț, Brzezula*, cf. rom. *breaz*.

Alte derivate cu acest sufix pot fi numele de familie poloneze precum *Dorula*, răspândit în Podhale. Nu este exclus ca acest nume să provină din numele masculin român *Doru*, deoarece numele de origine română serveau drept nume familie, ex. *Dragosz* (cf. rom. *Dragoș*), iar sufixul *-ula* este bine atestat în numele persoanelor de genul masculin (cf. Sławski 1974: 110; Kreja 2001: 115)¹.

¹ Totuși, unele lucrări poloneze sugerează originea slavă sau chiar germană a acestui nume de familie, numele acesta ar fi provenit din *Dor-ula*, prescurtarea numelor precum *Dorofiej*, forma în slavona orientală

b) Sufixul *-el* (psl. *-elu*)

Are mai multe funcții derivative. Totuși, printre alte funcții neconfirmate în cazul carpatismelor, formează diminutivele (Sławski 1974: 108). Cuvântul *kyrdel*, *kierdel* considerat de Łukasik un împrumut din română, cf. rom. *cârd(ul)*, de origine slavă (1938, 189), există de fapt în toate limbile regiunii carpatice. Conform cercetărilor recente, în graiurile poloneze, *kierdel* este un împrumut direct din slovacă *kírdel*. Limba sursă, atât pentru formele slave cât și pentru română, este slava comună **kŕdъ*, iar forma românească fără sufixul *-el* confirmă că este un împrumut timpuriu (SEJP 1958–1965: 152–153).

c) Sufixul *-ela* (psl. *-ela*, *-el'a*)

Are funcții derivative, aidoma sufixului *-el*, sau construiește *nomina attributiva*, ex. *buzela* ‘persoana cu fața sau obraji umflați’, cf. rom. *buze(le)*. Se consideră că etimologia lexemului polonez *buzia* ‘față’, ‘gură’ este una onomatopeică, imită sunetul care se aude la sărut, iar în limba literară a pătruns din limbajul infantil, cf. germ *Buss*, fr. *baiser* ‘a săruta’, *bisou* ‘pupic’ (Boryś 2010: 48). Dimpotrivă, etimologia rom. *buză* indică originea iliro-tracă răspândită pe tot teritoriul balcanic, cf. ar. *budză*, alb. *buze*, bg. *buza*, srb. *büza* (Skok, 1971, 246). Totuși, nu se poate exclude originea română a regionalismului polonez *buzela*. În română există forma derivată care coincide semantic – rom. *buzilă* ‘cel care are buze late și groase’, derivată cu sufixul *-ilă* de origine slavă (Șăineanu 1938: 88; Pascu 1916: 331), cu toate că sufixul *-ila* nu este continuat în polonă (Sławski 1974: 105; 109).

O observație interesantă este că printre cele 244 de regionalisme din graiurile montane² (Łukasik 1938) numai unul păstrează sufixul slav *-el*: *kierdel*, iar celelalte sunt forme derivate cu sufixul *-ula*. Toate acestea există și în limba română contemporană, iar originea lor este evident slavă, cu toate că forma lor de bază nu conține sufixul slav, cf. *cârd*, *breaz*, *pistrui*. Dimpotrivă, atestarea acestor cuvinte numai în graiurile din Polonia Mică și lipsa lor în poloneza literară sugerează că ele sunt termeni autohtoni slavi: *buzela* – *buzia*, *kierdel* (*kyrdel*) – sl. **krdel*, *pistrula* – **pistrec*, care își datorează continuitatea comunității lingvistice carpatice.

TOPONIMELE CU ARTICOLUL HOTĂRÂT AGLUTINAT

În timp ce la substantivele comune nu se poate observa nicio urmă a aglutinării articolului hotărât, lucrurile stau altfel când vine vorba de toponime de origine română. Mai mult, conform regulilor sintaxei românești, articolul hotărât se realizează în două situații: 1) când toponimele sunt urmate de un modificator sau de un posesor, 2) când toponimele apar în poziția sintactică de complement direct sau de subiect (GBLR 2016: 94). Stanisław Łukasik, în studiul consacrat relațiilor polono-române, observă că articolul hotărât masculin

a numelui *Dorot*, *Doroteusz*, cf. gr. *Dorotheos* < *doron* ‘dar’ și *theos* ‘dumnezeu’, sau *Teodor* < gr. *Theodoros* < *theos* ‘dumnezeu’ și *doron* ‘dar’. Dorula, disponibil pe <https://nazwiska.ijp.pan.pl/haslo/show/id/21357> (accesat 21.02.2023).

² Studiul lui Stanisław Łukasik *Polgne et Roumanie* (1938) cuprinde cea mai largă culegere a împrumuturilor românești în limba polonă, publicată până acum Totuși, conform cercetărilor recente, o parte din ele nu pot fi considerate drept împrumuturi de origine română.

(...) il est mis en évidence dans plusieurs noms de lieux : *Baltagul* (dr. baltag+ul), *Capul* (dr. țap+ul), *Czerbul* (cerb+ul) (...). Il y subbit aussi des alternations pour prendre des aspects suffixaux : *Korbielów* (dr. corb+ul), *Bradula* (brad+ul), *Dragulec* (dr. drag+ul) (...) (Łukasik 1938: 168).

În partea descriptivă a analizei, lingvistul citează 15 exemple, din totalul de 22 de toponime cu articolul hotărât evidențiate, în majoritate oronime, apoi hidronime. În general, în publicații poloneze (studii lingvistice, hărți, ghiduri montane) toponimele, indiferent de regiunea montană, sunt consemnate fie cu alfabetul latin, fie în versiunea polonizată unde *-l* final a fost labializat, fie cu conservarea fonetismului original, cf. *Berbenieskul* – *Berbeneskul*, *Kukul* – *Kukul*.

Nu încapă nicio îndoială că terminația *-ul* din toponime, ex. *Sekul*, *Rotundul*, *Kukul*, *Brebeneskul*, *Lupatul*, *Pikul* (*Pikuj*), trebuie interpretată drept articolul hotărât masculin aglutinat, și anume fără valoarea sa morfologică pe care o are în sistemul limbii române. Totuși, după plasarea toponimelor menționate pe harta Carpaților³, deodată iese la iveală faptul că toate acestea se regăsesc în Carpații Orientali (Munții Beskizi de Est, Gorgani, Cernohoră, Beșkizii Planina). Așadar, celor enumerate de Łukasik⁴, li se pot adăuga și celelalte zeci din aceste zone montane, astăzi ucrainene, ex. *Томнатикул*, *Туркул*, *Стеавул*, *Пемпосул*, *Васкул*. Specificul acestor denumiri dovedește că, în acele zonele carpatice, contactul între populații românofone și slave era permanent și direct. Individualitatea formelor de relief subliniată în limba română prin determinarea lor cu articolul hotărât (cf. oronime românești *Papușa*, *Pârângul Mare*, *Galbenele*, *Vornicul*) a fost moștenită și adaptată fonetic de către alți locuitori. Lipsa articolelor definite ori nedefinite în limbile slave (dialecte ucrainene) a dus la încorporarea articolului hotărât la denumirea unui munte, ex. *Rotundul*, *Baltagul*, sau a unui pârâu, ex. *Ferskul*, *Radul*. Fenomenul acesta nu este observat în toponimele Carpaților Occidentali, nici în Bieszczady de Vest care se află pe teritoriul Poloniei.

Dimpotrivă, în aceste zone dominate, atât etnic cât și lingvistic, de polonezi, Stanisław Łukasik identifică câteva nume de locuri în care articolul hotărât a fost aglutinat și transformat fonetic conform principiilor limbii polone, pentru a fi corelat fonetic cu sufixul. Este vorba de două oikonime *Korbielów* și *Wola Piskulina*, și un oronim *Mądralowa* (1938: 168). Bineînțeles, formele derivate cu sufix există de asemenea în Beskizi de Est și în celelalte masive montane estice: *Niegrylów*, cf. rom. *negru+ul*, *Dragulec* cf. rom. *drag+ul* – ambele hidronime.

În ceea ce privește numele ***Korbielów***, un sat din Beskid Żywiecki, acesta trebuie scos din evidență, din cauză că, etimologic, a fost analizat greșit. Originea lui nu este una română cu etimonul rom. *corb*, cum o propune Łukasik (1938: 291), pentru că oikonimul este

³ Au fost consultate hărțile în format tipărit și online, precum și ghidurile turistice de munte, toate enumerate în bibliografie.

⁴ Studiile toponomastice realizate de către lingviști până la al Doilea Război Mondial cuprindeau toponimele din tot teritoriul celei de-a doua Republici Polone, care pe atunci avea granițele sud-estice comune cu România. Așa-numitele *Kresy* (Galiția de Est și Lodomeria) erau diversificate atât etnic, cât și dialectal. În regiunile învecinate cu cele române numai 5–15% dintre locuitori vorbeau polona ca limbă maternă, în timp ce majoritatea vorbea dialecte rutene (Holub 2013: 34, 37).

o formație poloneză, derivată cu sufixul *-ów*, de la un nume de familie *Korbiel*⁵. Numele acesta provine de la apelativul *korbel* ‘halbă’ < ceh. *korbel* ‘id.’ (Brückner 1957: 256).

Nici vârful *Mędralowa* (varianta învechită *Mądralowa*) aflat la granița dintre Polonia și Slovacia (*Modralová*) în Beskid Żywiecki nu poate fi analizat ca un împrumut românesc cu articolul aglutinat (cf. Łukasik 1938: 278). Denumirea muntelui provine de la numele de familie al proprietarului poienilor de pe vârful – *A. Mędrala*, locuitorul satului Przyborów, chiar lângă satul Korbielów (Sosnowski 1948: 228). Numele acesta este foarte răspândit printre locuitorii zonei Żywiec, iar originea lui, bazată pe substantiv, este cea slavă, cf. pol. *mądrala*, *mędrala* ‘deștept în sensul peiorativ’⁶.

La rândul lui, satul *Wola Piskulina* care se află în masivul Beskid Wyspowy, în județul Nowy Sącz, constituie un exemplu separat al aglutinării articolului hotărât, dacă admitem originea română a elementului *Piskulina*, cf. rom. *pisc+ul*, la care a fost adăugat unul dintre cele mai productive sufixe poloneze care formează numele de locuri substantive de la alte substantive. Deseori, aceste derivate formate cu sufixul polonez *-ina* devin tautologice, cf. *polonina*, *plonina* < *plonia* ‘pământul nefertil’, *uplazina* < *upłaz* ‘teren neted’ (Kowalska 2011: 61). Plasarea comunei pe hartă ne permite să observăm că așezarea acestora nu este tipică localizării satelor în Beskid, care, de obicei, sunt așezate jos, de-a lungul văilor sau pâraielor (așa-numita așezarea tradițională pe văi). Acesta, singurul din zona respectivă, se află chiar pe vârful unui deal, așadar numele satului corespunde semantic cu sensul rom. *pisc*.

O formă foarte interesantă este oronimul *Kościelec*, un vârful stâncos se află în Tatra, celălalt în Beskid Śląski. Până în prezent, toponimul acesta nu a fost discutat în termen de carpatism. Cu toate acestea, merită se luăm în considerare ipoteza originii române a termenului. În română, *coastă*, pe lângă sensul principal ‘os’, înseamnă ‘suprafața înclinată a unei înălțimi, panta abruptă’. De asemenea, acesta este întâlnit în numele de vărfuri în Carpații românești: *Coasta lui Rus*, *Coasta Neteda*, *Coasta Căineni*. Sursele poloneze nu au propus nicio lămurire etimologică convingătoare (cf. Malec 2003: 129). După părerea noastră, numele acesta provine din rom. *coastă* < lat. *costa*, cf. fr. *côte*, sp. *costa*, cu adaptarea fonetică a grupului consonantic *-st-* palatalizat la *-ści-* și reducerea diftongului *-oa-* > *o* (alternanța regulată, cf. rom. *coastă* > rom. *costișă*). Toponimul polonez a fost format prin adăugarea sufixului locativ *-ec*. De explicat rămâne epenteza *-l-*. În acest caz, poate fi vorba de derivarea cu sufixul extins *-elec*, cu toate că studiile lingvistice poloneze nu notează alte forme ale sufixului decât *-alec* (Kowalska 2011: 106). A două posibilitate este corelarea formei poloneze cu pluralul articulat românesc *coastele* > *kosciele(ec)*. În favoarea acestei ipoteze pledează relieful masivului Kościelec din Tatra care cuprinde două vărfuri – *Kościelec Wielki* și *Kościelec Zadni* (Paryski, Paryska 1995: 570) și pantele abrupte, încununate de pereții stâncoși, ale celui din Beskid. Așadar, acest oronim ar putea să fie singurul exemplu al aglutinării articolului feminin la plural.

⁵ Korbiel, disponibil pe <https://nazwiska.ijp.pan.pl/haslo/show/id/14400> (accesat 8.03.2023).

⁶ Mędrala, disponibil pe <https://nazwiska.ijp.pan.pl/haslo/show/id/5433> (accesat 8.03.2023).

AGLUTINARE PREPOZIȚIONALĂ

În ceea ce privește alte tipuri de aglutinare, menționate în studii lingvistice (Sorbet 2016: 108), printre toponime poloneze cu etimon românesc se poate identifica o structură prepozițională, în care a survenit alipirea prepoziției la substantiv. Un sat din zona Beskid Żywiecki *Pewel* (*Wielka*) este rezultatul contopirii prepoziției cu apelativ rom. *pe vale*. Sursele menționează și alte forme fonetice: *Pewela*, *Pewlica* (Łukasik 1938: 270) – ambele sunt denumiri ale unui pârâu local care a motivat numele satului⁷.

CONCLUZII

Aglutinarea articolului hotărât este un fenomen sporadic printre carpatismele de origine română. Aceasta este realizată doar în cazul toponimelor bazate pe apelative cu etimon românesc. Cercetarea detaliată a toponimelor și, în primul rând, localizarea acestora pe hărțile masivelor montane din Carpații Orientali, aflate în mare parte pe teritoriul actual al Ucrainei, și din Carpații de pe teritoriul Poloniei, a permis să se constate că:

- a) Toponimele care au conservat articolul hotărât *-ul* sunt evidente numai în Carpații Orientali, în masivul Cernohora, care este învecinat cu Munții Maramureșului, în masivul Gorgani și în Beskizii de Est (Skolskie), ex. *Berbeneskuł*, *Turkuł*, *Waskuł* etc., adică acolo unde migrațiile păstorilor vlahi românofoni aveau caracter continuu și direct.
- b) Toponimele din Beskizii de Vest nu notează formele aglutinate, cu câteva excepții. Un exemplu separat este oikonomul (*Wola*) *Piskulina*, în care se poate remarca articolul hotărât *-ul*. Ipotetic, oronimul *Kościelec* prezintă forma aglutinată cu articolul hotărât feminin plural. Toponimele din regiunile nord-vestice, chiar dacă notează articolul hotărât, sunt forme derivate cu sufixele poloneze. Celălalt exemplu îl constituie hidronimul *Pewela* sau *Pewlica*, care prin procesul de transonimizare a dat oikonomul *Pewel* (*Wielka*), fiind rezultatul aglutinării prepoziției rom. *pe* cu substantivul rom. *vale*.

Niciunul dintre carpatismele din clasa substantivelor comune nu a conservat articolul hotărât. Grupul fonetic cu consoana *-l-* din substantive precum *kierdel* sau *buzela* nu poate fi identificat ca având articolul românesc. Acesta aparține sufixelor de origine paleoslavă, la fel ca rădăcina cuvântului. Numele proprii terminate în *-ula* sunt rezultatul derivării cu sufixul slav, care, în general, formează numele proprii de persoane sau animale, ex. *Pistrula*.

⁷ Pewel Wielka, disponibil pe <https://www.jelesnia.pl/pewel-wielka> (accesat 9.03.2023).

BIBLIOGRAFIE

- BOCHNAKOWA Anna, 1997, Fausse démarcation comme source de néologismes, *Revue des langues Romans* 101(1): 37–44.
- BORYŚ Wiesław, 2010, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- BRÜCKNER Aleksander, 1957, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa: Wiedza Powszechna.
- CONSTANTINESCU-DOBRIDOR Gheorghe, 1998, *Dicționar de termeni lingvistici*, București: Teora.
- GBLR – PANĂ DINDELEGAN Gabriela, DRAGOMIRESCU Adina, 2016, *Gramatica de bază a limbii române*, Academia Română. Institutul de Lingvistică ‘Iorgu Iordan-Aleksandru Rosetti’, ed. Gabriela Pană Dindelegan, București: Univers Enciclopedic Gold.
- HOLUB Beata, 2013, Studium historyczno-geograficzne narodowości w Galicji Wschodniej w świetle spisów ludności w latach 1890–1910, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio B – Geographia, Geologia, Mineralogia et Petrographia* 68(2): 15–40.
- KOWALSKA Anna, 2011, *Apelatywne nazwy miejsc w dialektach polskich. Derywacja sufiksalna*, Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
- KREJA Bogusław, 2001, *Słowotwórstwo polskich nazwisk: struktury sufiksalne*, Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN.
- ŁUKASIK Stanisław, 1938, *Pologne et Roumanie. Aux confins des deux peuples et des deux langues*, Varsovie–Cracovie: Gebethner et Wolff.
- MALEC Maria, 2003, *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Polski*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- PARYSKI Witold, PARYSKA Zofia, 1995, *Wielka Encyklopedia Tatrzańska*, Poronin: Wydawnictwo Górskie.
- PASCU George, 1916, *Sufixele românești*, București: Librăria SOCEC & Co.
- SKOK Petar, 1971, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Vol. 1, Zagreb: Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti.
- SŁAWSKI Franciszek, 1958–1965, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Vol. 2, Kraków: Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego.
- SŁAWSKI Franciszek, 1974, *Słownik prasłowiański*, Vol. 1, Polska Akademia Nauk. Komitet Językoznawstwa, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- SORBET Piotr, 2016, *Zapóżylenia leksykalizujące*, (in:) *Badania diachroniczne w Polsce II: między współczesnością a przeszłością*, eds. Anna Krzyżanowska, Małgorzata Posturzyńska-Bosko, Piotr Sorbet, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 101–112.
- ȘĂINEANU Lazăr, 1938, *Dicționar universal al limbei române*, Craiova: Scrisul Românesc.

SURSE

HĄRȚI ȘI GHIDURI TURISTICE

- SOSNOWSKI Kazimierz, 1948, *Przewodnik po Beskidach Zachodnich, tom I, Beskid Śląski i Żywiecki*, Kraków: Wiedza–Zawód–Kultura.
- DYLAĞ Dariusz, 2016, *Gorgany: przewodnik*, Pruszków: Oficyna Wydawnicza Rewasz.
- TROLL Mateusz, KRUKAR Wojciech, 2013, *Czarnohora: mapa turystyczno-nazewnicza: skala 1:50 000 = Čornogora = Chornohora*.
- KRYCIŃSKI Stanisław (ed.), 1995, *Bieszczady: słownik historyczno-krajoznawczy. Cz. 1, materiały zebrali Maciej Augustyn et al.*, Ustrzyki Górne: Bieszczadzki Park Narodowy.
- TROLL Mateusz, KRUKAR Wojciech, 2017, *Baligród i okolice: mapa nazewniczo-turystyczna: skala 1:25 000*.

SITOGRAFIE

INTERNETOWY słownik nazwisk w Polsce, 2014-2021, disponibil pe <https://nazwiska.ijp.pan.pl> (accesat 1.03.2023).

PEWEL Wielka, disponibil pe <https://www.jelesnia.pl/pewel-wielka> (accesat 9.03.2023).

MAPY.CZ, disponibil pe <https://pl.mapy.cz/turisticka> (accesat 9.03.2023).